

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ Κ' ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΤΑ 1919

Ο φόβος του τύπου για τη γλωσσική αναγέννηση. Οί αγώνες του «Νουμά». - Η μοίχη στο Πανεπιστήμιο. - Ο πνευματικός συμβασμός.

Το κλείσιμο της χρονιάς, ακολούθησε στον καθημερινό τύπο μας ή φιλολογική και επιστημονική επιθεώρηση του 1919. Οί δημοσιογράφοι συνειδημένοι πάντα να μιλούσαν για πράγματα που δεν ξέρουνε, γράφανε για τη φιλολογία και την επιστήμη του τύπου μας ό,τι ακούσανε κι ό,τι τους βίασαν να γράψουν. Ήτανικά πρώτα - πρώτα τους χαινε πολλά τα νεύρα ή δημοτική γλώσσα. Αζούξ έκει να δαίμονον άνθρωποι να ζητούνε γλωσσική αναγέννηση; Άμ' έμεις, που συνειδησαμε να γιομίζουμε στήλες ολόκληρες με την αναρχική, ψεύτικη και μεταλασσωμένη δημοσιογραφική γλώσσα, τί θα γίνουμε; Ορίστε τώρα να μάζ αναγκάσουνε να γράψουμε με σύστημα και κανόνα; Βρε, τους μιλώνους, τους ηχηριστές, τους Πούστρατους!

Η εφημερίδα μάλιστα «Πολιτεία», που ό διευθυντής της είναι και παλιός συνεργάτης του «Νουμά», τίποσε άρθρο ενός συντάκτη της, που θέβια αν το διάβαζε πούν τυρωθεί ό κ. Νικολούδης, δε θα τάρηνε ποτέξ να ξεμετίσει στην εφημερίδα του. Ο συντάκτης αυτός, Ρολάντος «μικανόμενος», γράφει κριτική για τα βιβλία του 1919, και μάζ θεβαίνουε έτσι πώς δεν τα διάβασε. Μά κείνο που τονε τσοίξει είναι γιατί όλοι όσοι γράφουνε σήμερα, λέει, ακολούθουνε τον Ψυχάδη. Και τόσο τυρωμένοι είναι από πάθος και λίσσα ενάντια στη γλωσσική μεταρρύθμιση, που ζητά να ιδρωθεί μεγάλο περιοδικό για να σώσει τη γλώσσα! "Όλους τους σημερινούς συνεργάδες και μεταφραστές μας τους βρίζει πώς πήρανε τον κατήφορο της καταστροφής, γιατί γράφουνε, λέει, γίτον από τον ηχηριστήν ζυγόξ. Δέ σικμα ζέει τον έναντό του, που σεβήρει όσες αρλούμπες γάρφει ή άτυχη άμύροφη κοινωνία μας και τίς τυπώνει ό άστυχός τύπος, που έφτασε πιά στο τελευταίο σημείο της πνευματικής καταστροφής.

Μά μόνος ό άρθρογράφος της «Πολιτείας» δεν πιστεύουε να είναι βικανός να σώσει την καμαρωμένη του καθαρέρουσα. Πόρπει να κέρει έταγία με το διάσχιλο κ. Ζαμίνη, που χροόνα και ζαμίνια τώρα κοζοροφένεται να μάθει τη μίξοκαθαέρουσα στους δυστιχημένους μαθητές του Αιδασκαλείου, και με ένα άλλονε δασκαλικό τύπο, τον κ. Άμαντο, που γράφει τελευταία, ό άγαθός άνθρωπος, τόσα και τόσα άμαντ' άδένεται για τη δημοτικήξ σ' ένα από τα περιοδικά του κ. Τσιάνη. Άς πάρουμε και τον κ. Χατζηρίδα παρα και τον κ. Καβαράνη για ρήτορα, κ' ή επιτυχία θα είναι σίγουρη.

Η μόνη εφημερίδα που υπερασπίστηκε θεωρητικά το γλωσσικό λιτροτικό κίνημα, εϊτανε ό «Ρίζοσπάστης», που ή σοσιαλιστική του ιδεολογία δεν τον άφνει άδάφορο. «Δέν πρόπει», γράφει, «να λημονήσωμεν τον Νουμά». Η επανέκδοσίς του το 1919 μάζ γάρισε την μετάφρασιν του «Δόν Κιχότη» από τον Καρβαίον, τον «Σάββα» του Αντρέγιεβ, τα παι-

δικά τραγούδια και μερικά... περραγκάδια διά την εκπαιδευτικήξ αναμόρφωσιν. Το παρελθόν του Νουμά είναι φωτεινόν, μεγάλο, έλλίξουεν και εύχουεθα όμοιον και το μέλλον του. Από το διανοούμενον έπιτελείον του μάλιστα περμενόμενον προτότυπα ή μεταφρασμένα έργα της σοσιαλιστικής ιδεολογίας». Κι άκόμα ό «Ρίζοσπάστης» είν' άκείνος, που σε κατοπινό φύλλο του, όταν έδω και λίγες μέρες σε κάποια συνεδρίαση της «Έταιρίας των Κοινωνικών και Πολιτικών Έπιστημών», που έγινε συζήτηση για τον Μπολσεβικισμό, κ' οι κοινωνιολόγοι κακηθήσανε πώς αϊτοί λύσανε το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα, έγραψε τ' ακόλουθα: «Είνα γνωστόν εις τον κ. Τριανταφυλόπουλον, ότι διά το γλωσσικόν ζήτημα προσέφεραν άλλοι πολύ μεγαλότερος υπηρεσίας, τός όποιόςξ δεν έπρεπε να λημονήση και ίδια τους άγώνας του Νουμά». Μά οι άγώνες του «Νουμά» λογαριάζονται μόνό από τους αληθινούς, τίμους και άμεροληφτους κριτές, όπως θα είναι ό λαός του αύριο, σάν άποτινάξει από πάνω του την πρόληψη της άμάθειας και του συμβασμού.

Η Άλεψη σταθερής αρχής και κεντρικής ιδέας, έχει φέρει και την Έπιστήμη του 1919 στην Ελλάδα στα γάμια που βρίζεται. Κομπογιαννιτισμός και συμβασμός πέρα - πέρα είναι το πρόγραμμά της. Κοιτάξτε το «Άριστέιο των Γραμμάτων», που κινήθησε ό μόνος πόθος σε συγγραφέδες της άρχδας του κ. Ξενοπούλου, κοιτάξτε το Πανεπιστήμιο. Μόλις μπεί σ' αυτό κανένας νέος, που με λαχτάρα περιμένουμε να φανεί φωτεινός και ρίζοσπαστικός και ίσως, άμέσως δηλητηριάζεται και καταντά πώ συντηρητικός και από τους πιο πηλιούς σχολαστικούς καθηγητές. Τραγικό είναι το παράδειγμα του κ. Μενάρδου, του κ. Κουγέα. Άς εϊκηθοίμε να μην είναι τέτοιο και το δημοτικιστή κ. Φουτρίδη. Κι όμως στα χρόνια μας ξακολουθούνε να μπαινουνε για καθηγητές στο Πανεπιστήμιο, καθυστερημένοι άνθρωποι, σάν τον κ. Γαυδίκα, που προχτές τον είδαμε στο δρόμο με την κλασική του όμπρέλλα να γνέφει και να φωνάζει: «Στήθι, ό τραμί». Τη στιγμή που σε άλλα έθνη ό άγέρας της αναμόρφωσης ξεροζώνει και τα τελευταία χρόνια της συντηρητικότητας, έμεις πλέμε στο σκοτάδι της παρηγορίας, πώς όλα πάνε ώραία, φτάνει να είναι... συμβαστικά. «Τό Πανεπιστήμιον», έγραψε ό κ. Η. Χαλκός, στο Ρίζοσπάστη, «έξακολουθεί το πατροπαράδοτο έργο του. Η Φιλοσοφική και Νομική Σχολή, που πρόπει να εύρισκωνται εις περισοστέραν επαφήν με τα κοινωνικά πράγματα, δυστυχώς δεν έχουν ζωντανούς καθηγητές. Οί μεί είνε οι έπηρετάι του κόμματος, άλλοι έπαθαν διακοπτικήν διαφοράξιν από τον μιστροικισμόν, και μερικοί της Νομικής Σχολής, σπουδαιοφανείς παπανάλοι διά τον φοιτητικόν επαρχιωτισμόν, εάν δεν άσχοδν το έπάγγελμα του κρηλοσουλλέκτου των διαφόρων μινωικών δημοσιονομικών εϊρημάτων και των ρωμαϊκών σκελετών, πάντως γνωρίζουν ν' άποστηθίζου ξένας θεωρίας, αλλά είναι άνίκανοι να δημοσιογρήσουν και να πρωτοστατήσου εις την κοινωνικήν και πολιτικήν ζύμωσιν του τόπου, εις την πλέον άνάμολον πολιτικήν περιόδον του εις την όποίαξ έπρεπε να έμπαρισθοϋν οι δυνατοί, οι έχοντες το θάρρος της γνώμης των ακαδημαϊκών διδάσκαλοι, διά να ειπουν την γνώμην των. Δυστυχώς δεν έγινε τίποτε. Μέχρι σήμερα τοϋλάχιστον το Πανεπιστήμιον εις τας Φιλοσοφικές του Σχολάς έγροφώθησεν. Ο Δημοτικισμός δεν έ-

πρόθεσε να το απολυμάνει από την μισοτροπικήν χολέραν, εφάρτηξεν σ υ μ β ι β α σ τ ι κ ὸ ς καὶ τὰ ἡμίστερα δὲν δημοσιεύον, δὲν θανατώνουν, ἀλλὰ δι-
σκοινοῦσαν τὰ δόγματα καὶ νοσήρα πνεύματος.

Ἄς ταυτοῖσιν αὐτὰ οἱ νέοι ποῦ διαβάξουν καὶ ἀ-
κολούθουν τὴν ἰδεολογίαν τοῦ «Νουμά» καὶ μᾶς κα-
ταπλημμυρίζουνε τὰ γραφεῖα μὲ γράμματά τους ἐν-
θουσιαστικά. Αὐτοὶ εἶναι τὸ μέλλο, αὐτοὶ κρατοῦνε
στὰ νέονα τους τὸ αἶσιον τῆς κοινωνίας μας. Οἱ ἐπα-
νιστάτικες τους ψυχῆς ὡς προφυλαχτοῦνε τόσο ἀπὸ
τῆ συντηρητικότητά ποῦ θανατώνει τὴ ζωὴν, όσο καὶ
ἀπὸ τὸν ἕτοῖμον... συνθρασμὸν στὰ γλωσσικά, στὰ ἐ-
πιστημονικά καὶ στὰ κοινωνικά ζητήματα. Ὅπου
προεδρία γενναῖα καὶ πόθος πρὸς τὴν πρόοδο καὶ τὴ
ζωὴν, ἐκεῖ καὶ πρόθυμον ἴσος καὶ ἀγώνας ἀληθινὸς
καὶ πίστη γιὰ τὴ νίκη σ' ἕνα μέλλο καλύτερο, ἀπαλ-
λασμένο ἀπὸ τὴ σημερινὴ θανατορὴ ψευτιά ποῦ κυ-
βλώνει τὴν κοινωνία καὶ ἀναδείχνει τοὺς ἀνάξιους καὶ
ἐπιτήδειους.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΚΑΨΟΔΕΜΑΤΟΥΣΑ

Ο κ. Ποιῆς Σιωνιανός, ποῦ γράφει ἀπ' τὸ Γύ-
δειο γιὰ τὴν Παναγίαν τὴν Καροδεματοῦσα τὴν ἀκόλουθην
μαρτυρικὴν παράδοσιν ἀπαράλλαχτα, λέει, ὅπως τοῦ
τῆ διηγήθηκε ἕνας γερομωμιότης:

«Στὰ πάλαι τὰ χρόνια σ' ἕνα πανηρὸν τῆς Πανα-
γιάς, οἱ πανηροισιῶδες θοήκανε μιὰ χελώνα. Τὴ χελ-
ώνα αὐτὴ, ἐπειδὴ δὲν εἶχανε δεῖ ὡς τότε. τέτοιο πε-
ρίεργον ζῶνταν μὲ καίκαλο, τὴν αἴγαν σιὸν παπᾶ τοῦ
τόπου ὅταν σιὸν ποῦ ρομιματικένο, γιὰ νὰ τοὺς πῆ τι
εἶχαν. Ὁ παπᾶς ἦ γιαιτὶ δὲν ἤθελε νὰ φανῆ πὸς δὲν ἤ-
ξερε. ἦ γιαιτὶ ἤθελε νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ τοῦ πηγαῖνον
πνεύματι προσοχῆς, τοὺς εἶπε πὸς εἶναι ἡ Θεοῦσα
(ἡ Παναγία) καὶ πὸς κατέθηκε εἶσι ὀλοζώντανη,
γιὰ νὰ τοὺς δείξῃ τὸ θάμα της. Ἄνα ἀκούσανε τέτω
τοῦμι οἱ πανηροισιῶδες, ἀπὸ εὐλάβει χάρισσαν
πάνταμῆρα χερσὶ τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ καθόλου τῆς χελ-
ώνας καὶ τὴ θάλασσα καταμεσὶς σὺν πέλαγο τ' ἀλλόων
ὅταν σὺν ποῦ καλὸ μέρος. Εἶτον θικως τότε θεριστῆς καὶ
σὺν μοναδικὸ αὐτὸ ἀλῶνι γυῖον περιμέναν τ' ἀλῶνισια
δύες τοῦ τόπου οἱ θεμονιές. Κ' εἶον ἡ Θεοῦσα τοῦ πα-
πᾶ κινόντας ὅτ' τὴ μέση μὲ τ' ἀναμμένα χερσὶ ἔκανε
τὸ θάμα τῆς θάλασσας ἡσυχία σὺν θεμονιές. Καρεῖς
ἀπὸ τοὺς πανηροισιῶδες δὲ σείσθη ἀπὸ τὴ θέση του.
γιὰ νὰ οὐδὴν τὴ γωτιά. γιαιτὶ πίστευαν ὅτι κινάγη τῆς
διὰ τὴν ἔσθονε, καὶ ὄνον τὴν παρακαλοῦσαν: «Ἐστὶ
Θεοῦσα μου, ποῦν ἰσάγες, κίμε τὸ θάμα σου καὶ νὰ
τὸ οὐδέγης». Ὡς ποῦν ὅλα κίμεται. Ἐτσι λοιπόν, ἐπειδὴ
κἀνταν ὅλα τὰ δευῖα, εἶπρε ἡ Θεοῦσα τὸ παρανοῦν
της καὶ τὴ ποιστίζονε τὸ θεοιστῆ μ' αὐτό: Πᾶμε σὴν
Παναγίαν τὴν Καροδεματοῦσα.

Εἶσι ὅπως εἶναι ἡ παράδοσιν δὲ ποῦ φαίνεται ἀ-
κέραιη, γιαιτὶ δὲ μᾶς λέει γιὰ ποῦ λόγον ἔκανε ἡ Πα-
ναγία τὰ θεμάτια καὶ τὸ πρόσσωπο τοῦ παπᾶ μένει ἐκ
κίμεται. Ὅδ εἶναι σγετικὴ, ποῦ φαίνεται μὲ ἡν παρά-
δοσιν «Τοῦ Παπᾶ τ' ἀλῶν» ἀπ' τὴν Ταβιά (Μαρινεῖ-
ας) ποῦ τὴ θελοῦν σὺς «Παραδόσεις» τοῦ Ν. Πολ-
ίτη, Τοῦ Α' σελ. 37, καὶ ποῦ σ' αὐτὴ τὸ ὄβλον τῆς
Παναγιάς τὸν παλῆει ἡ ἁγία Μαρίνα. Στὶς σημειώσε-
ς τοῦ ὁ κ. Ν. Πολίτη (Παρ. Τομ. Β' σελ. 705—8)

παραθέτει καὶ παραλλαγή τῆς παράδοσης ἀπ' τὰ Δεχτι-
νὰ ποῦ τὴ δημοσίευσεν ὁ Καρκαβίτσας σὴν «Ἐβδομίδα-
Τοι. Β' (1885). Στὴν παραλλαγή ὄχι κανένα πρόσσω-
πο, ἀλλὰ ποῦ ἀφορισμένον ἔρχεται ζῶνει τ' ἀλῶνι καὶ
τὸ σκεπάζει. Κι, ἄλλη παραλλαγή ἀργίτικη παραθέ-
τει ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Α. Καρκαβίτη (Λειτουργικῆς
δοξίμων, Σύνοχη 1872), ὅπου «Κάτοις ἀλῶνι-
ζε ἀνήμερα τῆς ἁγίας Μαρίας καὶ ... ἄξαινα ἄνοι-
ξε ἡ γῆς καὶ κατέπε αὐτὸν καὶ τὰ ζῶα του». Στὸ τέλος
παρρηθεῖ: «Ἡ ἁγία Μαρίνα ἀντικατέστησε εἰς τὰς
διηγήσεις τῶν εὐσεβεστέρων δαίμονα τοῦ φανταστικοῦ
κόσμου. Εἰς τὴν Λαβίαν δὲ σπῆσῶς ἐπὸ πολλῶν λέγει-
ται ὅτι νεοῖδες ἦσαν αἱ τιμωρήσασαι τὸν ἱερεῖα, ὁ-
στις ἀλῶνίζων τὴν μεσημβρινὴν ὥραν ἐτάρατε τὴν
ἡσυχίαν του». Ἴσως στὴ μαρτυρικὴν παράδοσιν νὰ εἶ-
ναι καὶ μεσοθεμένες δυὸ μαζὶ παράδοσεις. Ἄς ἐπι-
σημειώσω καλύτερα ἂν θέλῃ ὁ κ. Σιωνιανός. Σημειώσω
ἀκόμη ὅτι ἔχω κίμεν ἕτοιμα, ἡσυχως τὸ πρόσσωπο τοῦ
παπᾶ ἔχει καμιά μακροὴν σκέση μ' ἕνα σκεπῆ καὶ
αὐτὸ ποῦ ἐπίσωπο τοῦ τὸν ἐπῆσαν τὰ νεοῖ ἡ τὸν
ἐφάρταν τὸ ποῦν, δὲ θηκῆμαι καλά, σὺν φροῦσι
του κάπου σὺν Ρῆνο, κατὰ μιὰ γερομωμιὴν παράδοσιν.

Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΙΟΝΙ

Καλῶς τὴν, καλοσῶρισε, μονάκριβη
καπέλλα τοῦ Βορῆ,
Γλυκεῖα ἀδελφῆ τὸν γοῦτζεν καὶ τὸν μίς
καὶ τὸν μαζὶ ἐλ. χαρῶ.

Κι' ἂν σὲ γνωρίζῃ ἡ Γκιόνα, ὁ Πάονης, ὁ Ὀλεμπος,
τὸ Μπέτσι καὶ ἔκει
στὴν Ἡπειρο καθε βουνό, ποῦ χιόρεται
μὲ μῆνες τὴ λευκὴ

Ἄουονία, μὲ ἡ ἡλιόλουστη Ἀθήνα μας
πολὺ τ' ἀποθιμάει
καὶ νέφη σὺν κρεββάτι ποδοπλάνταχτη
μὲ χόνια φιορεάει.

Καλῶς τὴν, ποῦ μοῦ φέρεις τὰ μηνύματα
ψηλά ἀπὸ τὸ χωριό,
ἐκεῖ ποῦ τὸ Παναγίον λευκοντύνεται
μὲ ὅε τέτοιον καιρό.

Καλῶς τὴν, ποῦ μοῦ φέρεις τίς ἐνθύμησε-
ς ἀπὸ τὰ μακρινὰ
τῶν τόπων καὶ τὸν χρόνονε περῶσιματα,
λευκὰ καὶ μελανὰ.

Νά, σοῦ τὴν δίνω τὴν ψυχὴ μου, πάρε τὴν
μὲς σὺν λευκὸ χόρο
καὶ τὰ μαλλιά μου δίνω σου καὶ λεύκανέ
τα ποῦν ἀπ' τὸν καιρό.

Καὶ χίμε με παιδί, ποῦ σὲ χαιρόμωνα
μὲ ξένοιστη καρδιά
καὶ στὴ λευκότη σου ἔβλεπα τὰ ἐγκόσμια
καθάρια, ἄγνα, λευκά —

Ἀθήνα, Γενάρης 1880.

Α. Α. ΡΓΗΣ